

Darja Pavlič

Otožnost in gostobesednost

Aldo Žerjal: VZPOSTAVLJENI STAVKI

DZS, Ljubljana 1995

V zapisih o poeziji Alda Žerjala se vedno znova pojavlja podatek, da je ta devetintridesetletni Kraševac mizar. Zakaj je to tako pomembno in zanimivo, da je vredno ponavljanja? Gotovo ne zato, ker bi kakor koli določalo razumevanje Žerjalove poezije, ampak zato, ker podira ustaljene predstave o pesniku kot svečeniku besede ali o pesniku intelektualcu. Življenje pravega pesnika naj bi bilo prežeto s poezijo, to pa pomeni, da bi bilo smiselno obrniti vsiljivo vprašanje, kakšen pesnik je mizar, in se namesto tega raje vprašati, kakšen mizar je pesnik ... Platona seveda ne bi zanimalo, ali je v Žerjalovem obdelovanju lesa navzoča poezija. Verjetno bi razočarano skomignil nad osebo, ki ne uvidi, da je poklic mizarja plemenitejši kot poklic pesnika.

Vzpostavljeni stavki so Žerjalova četrta pesniška zbirka, tretjič pa je v naslovu knjige zapisal pridevniško metaforo. Metafora "vzpostavljeni stavki", povzeta po istoimenski pesmi, enači pisanje pesmi z opraviлом, ki zahteva trud, koncentracijo in sodelovanje. Vzpostavimo lahko na primer telefonsko zvezo ali diplomatske odnose – v obeh primerih gre za komunikacijo, ki ne nastane spontano, brez napora. Tudi poezija je način sporočanja in sporazumevanja, le da je komunikacija v tem primeru omejena, poteka samo od pesnika do bralca, ne pa tudi v nasprotni smeri. Vzpostavljati stavke pomeni sestavljati besede, jih ne

samo postavljati na ogled, ampak tudi določati poti, po katerih se jim bralec sme približati. Prebijanje skozi *Vzpostavljene stavke* ni lahkotno opravilo, nasprotno: lahko bi zapisali, da zahteva bralski napor, kakršnega nismo bili vajeni ob Žerjalovih prejšnjih zbirkah. Vzpostavljene stavke "prezirajo / sleherne smeri, ki bi jih rade speljale / tja, kjer se govori o njih, kot o / nepoboljšljivih sanjačih v blodni / preji besedila". Če je bil namen Žerjalove nove zbirke zanikati podobo pesnika kot sanjaške, lirične nature, ki v pesmih izpoveduje svoja hrepenenja in čustva, potem lahko rečemo, da je ta namen dosežen. Iz *Grafitne pesmi*, s katero se zbirka začinja, izvemo, da je pesem "le ugreznina v ta papir", njeno bistvo ni (več) iskanje lepote, ampak gre za zapisovanje, za drsenje svinčnika po beli površini in za njegovo grafitno sled. Kaj se je zgodilo z "iskalci že zasluženih lepot", da zdaj "bolščijo v tla"? Ali je grenkobno nedejavnost zakrivila samota, o kateri govori marsikatera pesem? So pravi krivec neizpolnjene sanje, na primer ljubezenske, ali pa morda grozljivi Nič in pogoltni molk, ki preži na pesnike? Žerjalova poezija ne daje nedvoumnih odgovorov. Pesnik uporablja doživljaje za iztočnico, njegov pogled se ne zaustavlja na zunanjih predmetih ali dogodkih, ampak sledi kaotičnim podobam, ki jih odkriva v labirintih svoje "notranje govornice". Ker se "na robu spanca stali vsaka presoja / o prejšnjednevni govornici in postane misel samosvoja", je razumljivo, da Žerjalov jezik ne more biti logično urejen, razviden ali presojen. Stavki z zapleteno stavčno strukturo so polni namernih slovničnih napak in okornih besednih zvez, podredja in priredja se kopičijo v zapletene verige in po navadi napolnjujejo celo pesem, sestavljeno iz desetih verzov. Učinek tovrstnega poigravanja z besedami je največkrat osupljiv, nedoumljiv ništrc, ki na prvi pogled še najbolj spominja na samozadostne lingvistične konstrukte. Značilna je na primer pesem *Navada*:

*Izgubila sva svetlobo za imena;
kljub temu, da imava čas
in prav zaradi tega, se nama zdi
vse skupaj brez pomena in res hvala,
bilo je strašno vznemirljivo v tem,*

*da sem hodil sam in tudi plesal
v naslednje popoldne, ko je bila
svetla luna vseh teh imetnikov
svetlobe; zrajcanih od bleska
v njihovih pobegih do navade.*

Nedorečenost, ki je kljub gostobesednosti značilna za citirano pesem, zaznamuje veliko pesmi iz Žerjalove nove zbirke. V *Vzpostavljenih stavkih* so teme v pravem pomenu besede težko določljive, pesmi krožijo v območju neizpoljenosti in ranljivosti lirskega subjekta. Metafore največkrat nastopajo brez konteksta, s pomočjo katerega bi jih lahko dešifrirali, zato ni čudno, da so najboljše tiste pesmi, v katerih se zmuzljivi jezik besednih akrobacij umiri, postane bolj logičen in obvladljiv. V pesmih, kot so *Drevesa in kamni*, *Molk s tišino* in nekatere druge, se pesnikovo globoko in boleče doživljanje samotnosti prelije v verze, ki so ne samo bolj komunikativni, ampak tudi bolj prepričljivi.